

UDK:902.2(497.5 Drivenik)

UDK:903(497.5 Drivenik)

Tea Rosić, prof., kustos Muzeja Grada Crikvenice, Crikvenica

IZVJEŠĆE ZAŠTITNOG ARHEOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA KAŠTELA DRIVENIK

Sažetak

Muzej Grada Crikvenice proveo je u razdoblju od prosinca 2009. do ožujka 2010. godine zaštitno arheološko istraživanje kaštela u Driveniku kao dio projekta rekonstrukcije i revitalizacije kaštela koji provodi Općina Vinodolska. Zaštitnim je istraživanjem obuhvaćena samo unutrašnjost kaštela. Stratigrafija je dokumentirana u ugaonim kulama (sektor 1, 2, 3) te u istočnom dijelu središnjeg prostora (sektor 8). U ostatku kaštela stratigrafski su odnosi bili značajno poremećeni prekopavanjima u prošlosti. Utvrđen je prapovijesni horizont u slojevima zemlje uz živac na gotovo cijeloj istraživanoj površini. Riječ je ostacima keramike koja potječe iz brončanodobne gradine koja je postojala na zaravnjenom vrhu driveničkog brijega. Većina pronađenih pokretnih nalaza datira se u kasni srednji vijek i novi vijek. Vrijeme je to izgradnje kaštela tijekom prve polovice 16. stoljeća te razdoblje njegove intenzivnije upotrebe tijekom cijelog 17. stoljeća.

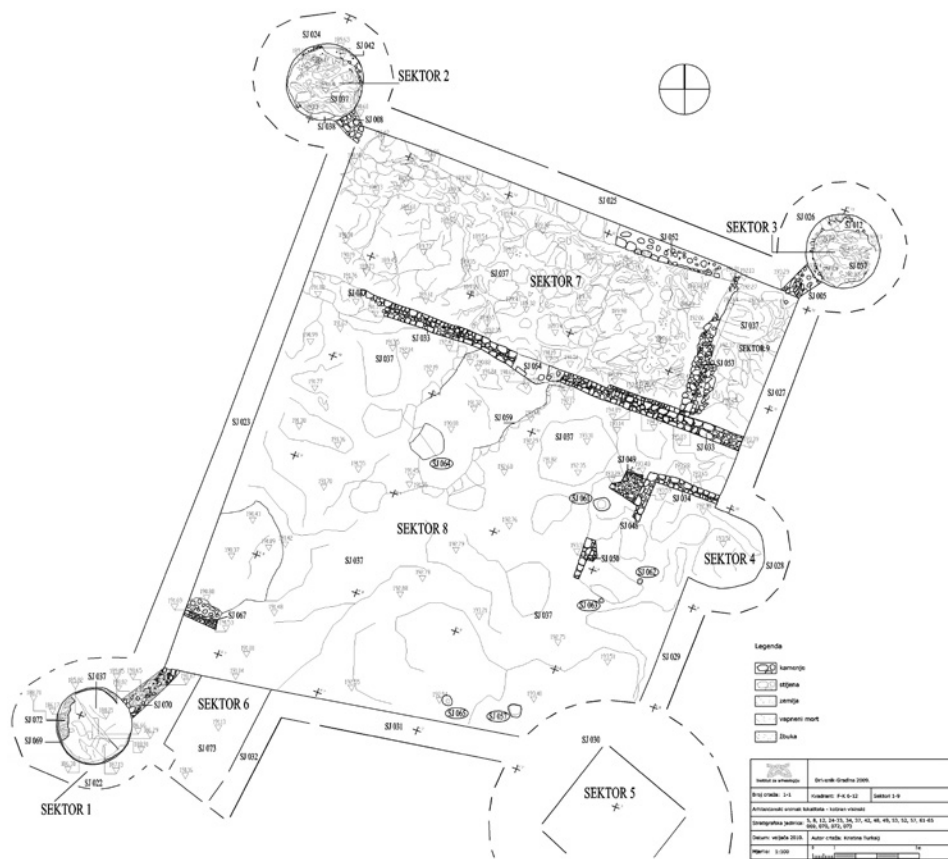
Ključne riječi

zaštitno arheološko istraživanje, Drivenik, kaštel, Muzej Grada Crikvenice

U razdoblju od prosinca 2009. do ožujka 2010. godine Muzej Grada Crikvenice proveo je zaštitno arheološko istraživanje kaštela u Driveniku. Istraživanja je financirala Općina Vinodolska koja vodi projekt rekonstrukcije i revitalizacije kaštela. Stručnu ekipu činili su voditeljica istraživanja Tea Rosić iz Muzeja Grada Crikvenice, diplomirani arheolozi Zrinka Serventi i Dalibor Kereša te Ana Konestra, apsolvantica arheologije. Nacrtanu dokumentaciju

izradila je Kristina Turkalj, stručna suradnica Instituta za arheologiju u Zagrebu. U istraživanje, koje je trajalo 44 radna dana, bilo je uključeno i 7 radnika iz građevinskog poduzeća RI-građeving d.o.o. Svi pronađeni pokretni arheološki nalazi pohranjeni su u Muzeju Grada Crikvenice.

Arheološko istraživanje provedeno je u unutrašnjosti kaštela površine oko 570 m². Prostor je podijeljen na sektore (1-9) i na koordinatnu mrežu s kvadrantima veličine 5x5 m. Istraživanjem nije obuhvaćen sektor 6, odnosno ulazna kula, koja je prekopana i popločena tijekom sanacije kaštela 80-ih godina 20. st. Također, istraživanjem nije obuhvaćen sektor 5, odnosno branič kula, koja je istražena 1999., za vrijeme probnog iskopavanja kaštela.

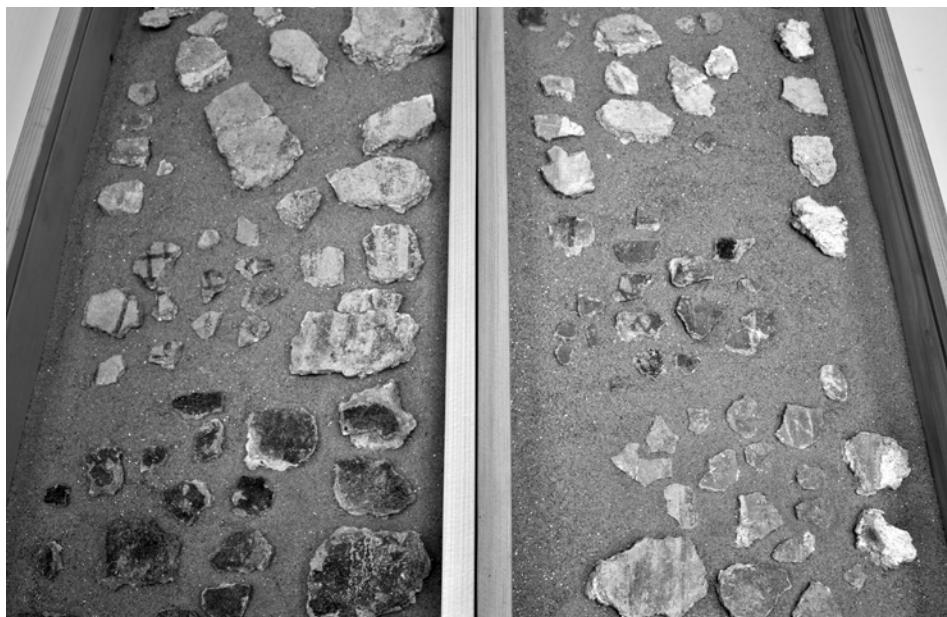

Tlocrt istražene površine, izradila K. Turkali

Sektor 1 jugozapadna je ugaona kula kaštela. Tijekom probnih istraživanja 1999. iskopana je zemlja u cijeloj površini kule, visine jednog metra, no nije se nastavilo dalje. Zaštitnim istraživanjem 2010. nastavljeno je iskopava-

nje te je utvrđen sloj (SJ 068, početna visina 190,50 m n/v) pjeskovite šute koja je korištena kao naboj i nivelacija unutrašnjosti kule. Rijetki nalazi glazirane novovjekovne keramike i nekoliko manjih ulomaka oslikane žbuke, identični onima pronađenima u sektoru 2, upućuju da je ovaj sloj nastao prilikom izgradnje kaštela tijekom prve polovice 16. stoljeća. Uz živac (SJ 037) i ispod SJ 068 nalazio se sloj tamne zemlje (SJ 071) s rijetkim nalazima brončanodobne keramike. Ovaj sloj ostatak je prapovijesne gradine koja se prostirala na zaravnjenom vrhu driveničkog brijega. Zbog velikog pada terena prema zapadu, graditelji kaštela djelomično su se koristili živcem kao temeljem bedema, a u zapadnom dijelu kule, gdje je pad najveći, izgrađena je temeljna struktura bedema (SJ 072, početna visina 186,20 m n/v).

Sektor 2 sjeverozapadna je ugaona kula kaštela. Ispod recentnog površinskog sloja, ostatka konzervacije bedema iz 80-ih godina, naišlo se na 40-ak centimetara sloja urušenja (SJ 003) s ulomcima kanalice i čavala. Riječ je o urušenju krova kule iz razdoblja kada je kaštel prepušten propadanju nakon 17. stoljeća. Ispod ovog sloja urušenja nalazio se sloj (SJ 007) u kojem su pronađeni ulomci glazirane keramike i grube novovjekovne kuhinjske keramike. Riječ je o prebačenom sloju. Uz sloj SJ 007 nalazio se sloj glinaste zemlje (SJ 015) koja je djelomično gorena te su se na njoj uočavale dvije kružne tamne mrlje promjera 20 cm. U ovom sloju nisu pronađeni nikakvi nalazi. Ispod SJ 007 i SJ 015 prostirala se, cijelom površinom kule, vapnena podnica (SJ 038). Podnica je u gornjem dijelu debljine 5 centimetara bila kopaktna dok je u do-

Ulomci oslikane žbuke

Restaurirani lonac, 16. stoljeće

njem dijelu bilo 30-ak centimetara šute s kamenjem u kojem su pronađeni ulomci zidnog oslika. Kemijskom analizom plavog pigmenta željelo se utvrditi vremensko razdoblje nastanka oslika. Utvrđen je azurit, pigment koji se koristio od antike do kraja 16. stoljeća. Na temelju analize pigmenta i tehnologije izrade oslika možemo ustvrditi kako su oslikani ulomci žbuke nastali u srednjem vijeku. Pronađeni ulomci nemaju figuralne motive koji bi omogućili precizniju dataciju, a također je nepoznato odakle potječu. Je li riječ o nekoj reprezentativnoj prostoriji kaštela ili jednoj od drveničkih crkava?

Sektor 3, sjeveroistočna kula kaštela, kao i sektor 2, nije bio devastiran ranijim prekopavanjima, što je nažalost slučaj sa središnjim prostorom kaštela. Ispod recentnih slojeva u sektoru 3 nalazio se sloj (SJ 006) s većom količinom životinjskih kostiju, željeznih čavala i keramike (kućanska gruba keramika često ukrašena valovnicom, datirana u kasni srednji vijek i novi vijek, te glazirana stolna keramika novog vijeka). Ispod SJ 006 bili su slojevi žbuke i zemlje, koje prema količini nalaza i njihovom rasporedu možemo smatrati hodnom površinom u razdoblju 16. stoljeća. U zanimljive nalaze iz ovog sloja ubraja ju se polovica keramičkog kalupa za lijevanje projektila, željezni ključ, jedan

primjerak novca Mletačke Republike (još nedeterminiran) i olovni projektili. Ispod ovih slojeva nalazio se prapovijesni sloj (SJ 021). Pronađeni ulomci keramike s metličastim ukrasom i ulomak odbitka od opsidijana upućuju na bakreno ili rano brončano doba. Ispod ovog sloja, kao i u cijelom kaštelu, nalazio se je sterilni geološki sloj koji se pruža uz stijenu.

Sektor 9 predprostor je sjeveroistočne kule, omeđen s južne strane zidom velikog stambenog objekta (SJ 033) i sa zapadne strane podzidom (SJ 053). U sektorima 9 i 7 nalazila se iznad živca samo tamna, humusna zemlja (SJ 002) u kojoj su bili pomiješani keramički nalazi kasnog srednjeg i novog vijeka. Na mnogim mjestima u ovom dijelu kaštela zemlja je prekopavana u prošlosti, na što upućuju pronađeni ulomci etnografske keramike i recentni predmeti. Otvori zida (SJ 033) kao i njegova građevna struktura, pružaju podatke za razumijevanje središnjeg prostora kaštela, u čijem je sjevernom dijelu postojao veći stambeni objekt nastao u istoj građevnoj fazi kao i bedem kaštela.

Sektor 8 i 4 obuhvaćaju središnji prostor kaštela u kojemu su utvrđeni najveći poremećaji stratigrafije uzrokovani niveliranjem terena tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Iz tog su razloga površinski, recentni slojevi uklanjani bagerom. Novovjekovni sloj urušenja (SJ 043) utvrđen je u cijelom istočnom dijelu sektora 8, a sastojao se je od pjeskovite šute s mnogo žbuke, kamenja te ulomaka kanalice i keramike (većinom zdjele i vrčevi s dekoracijom renesansne majolike i kasne majolike) datacije 16. i 17. stoljeće.

Podrumski dio stambene građevine

Restaurirane zdjele, kasna majolika, 17. stoljeće

U ovom relativno tankom sloju pronađeni su temelji zidova. Riječ je o ostacima prigradnje zapadno od polukule u čijem su unutrašnjem dijelu pronađeni ostaci vapnene podnice postavljene na nabijenu glinu.

Na to kako je izgledala hodna površina kaštela ukazuju priklesane stijene živca, utvrđene na nekoliko mjesta u sektoru 8, između kojih se pojavljuju

Ulomci pećnjaka

manje površine vapnene žbuke. Trag hodne površine posebno je uočljiv na cijeloj dužini zapadnog bedema u sektoru 8. U živcu pokraj zidova (SJ 048, 049, 050) pronađeni su kružni ukopi vjerovatno za drvene stupove. Mnogo je jasnija namjena ukopa SJ 065 i SJ 057, uz južni bedem kaštela. Ovi su ukopi korišteni kao utori za drvene stupove stubišta kojim se pristupalo ulazu u glavnu kulu, a moguće i na drveni ophod bedema.

U pukotinama živca pronađen je sloj tamne, humusne zemlje (SJ 051) s keramikom srednjeg brončanog doba. Pronađeni su ulomci šalica s karakterističnim trakastim, „X“ i sedlastim ručkama. Pojedini ulomci stijenki posuda ukrašeni su koncentričnim kružnicama i bradavičastim ispučenjima u središtu. Keramika slične tipologije pronađena je na brojnim prapovijesnim gradinama šireg područja. U velikoj pukotini pokraj zida (SJ 050) na granici kvadranta J8/J9, pronađena je najveća količina prapovijesne keramike, uz koju su pronađeni manji ulomci kućnog lijepa i jedna mala brončana karika. Riječ je o otpadnoj jami prapovijesne gradine koja se nalazila na vrh drveničkog brijega. Zaštitnim istraživanjima unutrašnjosti kaštela nije utvrđena lokacija vodospreme kao ranija građevna faza cijele utvrde.

Zaštitnim istraživanjima unutrašnjosti kaštela potvrđeni su rezultati ranijih pokusnih istraživanja koja su utvrdila kontinuitet naseljenosti drveničkog brijega od brončanog doba. U ranom novom vijeku, tijekom 16. stoljeća, na vrhu brijega je izgrađena utvrda na mjestu vjerojatno ranije utvrde čiji arhi-

Matična stijena i ostaci zidova prigradenog objekta ispred polukule/

Ukop za stup stubišta kojim se pristupalo ulazu u južnu kulu

tektonski ostaci nisu pronađeni u istraživanju unutrašnjosti kaštela. Nadamo se da će naka buduća istraživanja okolice kaštela dati dodatne podatke o naseljenosti ovog strateški važnog položaja u Vinodolu.

Završna situacija istraživanja iz zraka

Literatura

Rosić 2010, T. Rosić, Izvješće o zaštitnim arheološkim istraživanjima lokaliteta Drivenik – Gradina, Crikvenica, 2010.

Starac 2002, R. Starac, Rezultati pokusnog arheološkog istraživanja gradine u Driveniku, Vinodolski zbornik, 8, 2002: 207-213

Šaina, Srša 2010, T. Šaina, I. Srša, Izvješće o izvršenim konzervatorsko-restauratorskim radovima na ulomcima oslikane žbuke iz kašela Drivenik, Rijeka, 2010.

Summary

Tea Rosić, Crikvenica, curator at Crikvenica City Museum

REPORT ON THE CONSERVATIONAL ARCHAEOLOGICAL RESEARCH
OF THE CASTLE OF DRIVENIK

The Crikvenica City Museum conducted conservational archaeological research of the castle of Drivenik in the period from December 2009 until March 2010 as part of the reconstruction and revitalisation of the castle which is led by the Municipality of Vinodol. The preservation research comprises only the interior of the castle. The stratigraphy is documented in the angles of the towers (sector 1, 2, 3) and in the eastern part of the central area (sector 8). In the rest of the castle the stratigraphy references have been significantly disturbed by excavations in the past. The prehistoric ground level was determined in the layers of earth over almost all of the researched area. There are the remains of ceramics that originated from the Bronze Age fort which existed on the levelled top of Drivenik hill. Most of the movable finds date from the late Middle Ages and Modern Age. This was the time of the castle's construction during the first half of the 16th century and the period of its intensive use was throughout the 17th century.

Keywords

Conservational archaeological research, Drivenik, castle, Crikvenica City Museum